

ОСОБЛИВОСТІ СПЛАТИ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ

Постановка проблеми. Вдосконалення системи оподаткування в Національному банку України є необхідною умовою для забезпечення стабільних надходжень доходів до державного і місцевих бюджетів, виконання банком вимог законодавчих і нормативних документів щодо економічного регулювання діяльності, а також важливим чинником управління внутрішніми фінансами та фінансово-господарською діяльністю. Виходячи з цього, дослідження проблем сплати Національним банком податків, зборів і обов'язкових платежів є актуальним і має важливе практичне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом кількох останніх років питанням оподаткування банківської системи велику увагу приділяли такі вітчизняні вчені, як В. Стельмах, О. Кіреєв, В. Ричаківська, В. Міщенко, В. Ігнащенко, А. Скрипник, Н. Сулік, А. Соколовська.

До **невирішених раніше частин загальної проблеми**, на нашу думку, необхідно віднести відсутність узагальнення інформації щодо сплати податків центральними банками інших країн світу і, зокрема, країн Центральної та Східної Європи.

Метою дослідження є вивчення проблем оподаткування Національного банку України та розробка рекомендацій стосовно реформування податкової системи.

Виклад основного матеріалу. Загальновсталеним підходом до визначення категорії податку є його розуміння як обов'язкового платежу юридичних та фізичних осіб до державного та місцевого бюджетів з метою створення централізованих державних фондів фінансових ресурсів для виконання державою своїх функцій. Податки є формою розподілу доходу; мають безповоротний обов'язковий характер; встановлюються для утримання державних структур і для забезпечення виконання ними функцій держави; не мають ознак еквівалентного обміну; не мають конкретного цільового призначення; мають регулярний характер; мають об'єктивний характер і відображають дійсні фінансові відносини, які існують в суспільстві.

Податки є джерелом формування державних (муніципальних) доходів. Головна фіскальна функція податків безпосередньо походить з функції державних фінансів “утворення централізованих грошових фондів (доходів)” і відображає рух вартості у формі фіска – обов'язкового платежу юридичних та фізичних осіб в Державний бюджет та/або державні позабюджетні фонди. В цьому проявляється єдність та взаємозв'язок приватної категорії податків з більш загальними категоріями державних фінансів в цілому, а також

спеціалізація податків в загальній системі фінансових відносин як правової форми руху вартості від власника грошових коштів до Державної казни [1, с. 10].

Податки, збори та обов'язкові платежі – основна форма участі держави в перерозподілі ВВП, виділенні її частки з доданої вартості з метою залучення відповідних коштів до централізованого фонду – бюджету (державного та місцевого). Завершується процес формування його доходів зарахуванням та обліком відповідних фінансових ресурсів на єдиному казначейському рахунку. Держава отримує право розпоряджатися мобілізованими коштами у формі податків, зборів та обов'язкових платежів через відповідні органи влади в межах їх компетенції і наданих їм повноважень [4, с. 13].

Згідно із ст. 2 Закону України “Про Національний банк України” Національний банк України є центральним банком України, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України, Законом України “Про Національний банк України” та іншими законами України.

Національний банк, відповідно до ст. 4, 72 Закону України “Про Національний банк України”, є економічно самостійним органом, який сплачує податки відповідно до законів України з питань оподаткування за рахунок власних доходів у межах затвердженого кошторису.

Згідно ст. 5 Закону України “Про Національний банк України” одержання прибутку не є метою діяльності Національного банку. Національний банк за підсумками року у разі перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами, затвердженими на поточний бюджетний рік, вносить до Державного бюджету України наступного за звітним року позитивну різницю на покриття дефіциту бюджету, а перевищення витрат над доходами відшкодовується за рахунок Державного бюджету України наступного за звітним року.

Відповідно до ст. 2.3 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” Національний банк України та його установи, крім госпрозрахункових, що оподатковуються у загальному порядку, сплачують до Державного бюджету України суму перевищення валових доходів консолідованого балансу над валовими витратами та частиною валових витрат років, що передують звітному (у разі, коли вони не відшкодовані валовими доходами таких років) після закінчення фінансового року. У разі перевищення за підсумками року затверджених видатків Національного банку України над отриманими доходами дефіцит покривається за рахунок Державного бюджету України.

Основними законодавчими документами, на підставі яких Національний банк здійснює сплату податків і зборів (обов'язкових платежів), є:

1. Регламент адміністрування податків, зборів (обов'язкових платежів), затверджений наказом ДПА України від 09.02.2006 № 62.
2. Закон України “Про Національний банк України” від 20.05.99 № 679-XIV.
3. Закон України “Про систему оподаткування” від 25.06.91 № 1251-XII.

4. Закон України “Про порядок погашення зобов’язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами” від 21.12.2000 № 2181-III.

5. Закон України “Про Державний бюджет України на поточний рік”.

Згідно із ст. 13 Закону України “Про систему оподаткування” в Україні всі податки і збори (обов’язкові платежі) поділяються на загальнодержавні і місцеві. Ст. 14 закону передбачено 28 загальнодержавних податків і зборів (обов’язкових платежів).

Таблиця 1

**Загальнодержавні податки та збори,
що сплачує Національний банк України**

Платіж	Нормативно-правові документи та інші інструктивні матеріали
1. Збір за спеціальне використання водних ресурсів	Водний кодекс від 06.06.95 № 213/95-ВР; Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25.06.91 № 1264-XII; Порядок справляння збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту, затверджений Постановою КМУ від 16.08.99 № 1494; Інструкція про порядок обчислення і справляння збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту, затверджена Наказом Мінфіну, ДПА, Мінекономіки, Мінохорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 01.10.99 № 231/539/118/219; Постанова “Про затвердження нормативів збору за спеціальне водокористування” від 18.05.99 № 836, Постанова “Про проведення індексації нормативів плати (збору) за використання природних ресурсів” від 06.07.2003 № 1735; Правила користування системами комунального водопостачання та водовідведення в містах та селищах України від 01.07.94 № 65; Правила приймання стічних вод підприємств у систему каналізації м. Києва № 1073 від 18.06.2003
2. Збір за забруднення навколишнього природного середовища	Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25.06.91 № 1264-XII; Наказ Держкомстату України “Про затвердження методики розрахунку викидів забруднюючих речовин у повітря автотранспортом, який використовується суб’єктами господарської діяльності та іншими юридичними особами всіх форм власності” № 293 від 06.09.2000; Порядок встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору, затверджений Постановою КМУ від 01.03.99 № 303 в редакції Постанови КМУ від 28.03.2003 № 402 та Постанови КМУ від 17.07.2003 № 1115, Інструкція про порядок обчислення та сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища, затверджена Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та Міністерства ядерної безпеки, ДПА України від 19.07.99 № 162/379; Інструкція щодо складання податкового розрахунку збору за забруднення навколишнього природного середовища, затверджена Наказом ДПА від 17.03.2005 № 111
3. Податок з власників транспортних засобів	Закон України “Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів” від 11.12.91 № 1963-XII; Закон України “Про митний тариф України” від 05.04.2001 № 2371-III
4. Податок за землю	Земельний кодекс України від 24.10.2001 № 2768-III; Закон України “Про плату за землю” від 03.07.92 № 2535-XII; Порядок проведення індексації грошової оцінки земель, затверджений Постановою КМУ від 12.05.2000 № 783

Платіж	Нормативно-правові документи та інші інструктивні матеріали
5. Збір за використання радіочастотного ресурсу	Закон України “Про радіочастотний ресурс України” від 01.06.2000 № 1770-III; Ставки щомісячних зборів за використання радіочастотного ресурсу України, затверджені Постановою КМУ від 31.01.2001 № 77
6. Податок на додану вартість	Закон України “Про податок на додану вартість” від 03.04.97 № 168/97-ВР; Інструкція з бухгалтерського обліку податку на додану вартість, затверджена Наказом Мініфіна України від 01.07.97 № 141; Наказ ДПА України “Про затвердження форми податкової декларації та Порядку її заповнення і подання” від 30.05.97 № 166; Наказ ДПА України та Держказначейства України “Про затвердження Порядку відшкодування податку на додану вартість” від 02.07.97 № 209/72; Наказ ДПА України “Про затвердження Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість” від 01.03.2000 № 79; Правила обліку податку на додану вартість з метою вдосконалення обчислення вартісної величини впливу пільг з цього податку на формування дохідної частини Державного бюджету України, затверджені Наказом ДПА від 23.07.2004 № 419/453
7. Мито	Декрет КМУ “Про Єдиний митний тариф України” від 11.01.93 № 4-93; Митний кодекс України від 11.07.2002 № 92-IV; Закон України “Про Єдиний митний тариф” № 2097-XII від 05.02.92; Закон України “Про Митний тариф України” від 05.04.2001 № 2371-III
8. Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій	Закон України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”; Закон України “Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування”; Постанова Правління ПФУ “Про затвердження Інструкції про порядок обчислення і сплати страхувальниками та застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України” від 19.12.2003 № 21-1
9. Податок з доходів фізичних осіб	Декрет КМУ “Про прибутковий податок з громадян” від 26.12.92 № 13-92; Закон України “Про податок з доходів фізичних осіб” від 22.05.2003 № 889-IV; Наказ ДПА України “Про затвердження форми податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку (ф. № 1 ДФ) та Порядку заповнення та подання податковими агентами податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку” від 29.09.2003 № 451

Згідно із ст. 2 Закону України “Про систему оподаткування” державні цільові фонди створюються відповідно до законів України, формуються за рахунок визначених законами України податків і зборів (обов'язкових платежів) і включаються до Державного бюджету України (за винятком Пенсійного фонду та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб).

Місцеві податки і збори є джерелом доходів місцевих бюджетів і перераховуються в порядку, визначеному органами місцевого самоврядування. Ст. 1 Декрету КМУ “Про місцеві податки і збори” встановлено 14 місцевих податків і зборів. Національний банк сплачує тільки місцеві податки. Для порівняння, у Бельгії – 100 місцевих податків і зборів, в Італії – 70, у Франції – понад 100 [6, с. 53].

Місцеві податки, що сплачує Національний банк України

Платіж	Нормативно-правові документи та інші інструктивні матеріали
1. Комунальний податок	Указ Президента України “Про місцеві податки і збори” від 25.05.99 № 565/99; Декрет КМУ “Про місцеві податки і збори” від 20.05.93 № 56-93; Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.97 № 280/97-ВР; Положення про комунальний податок у м. Києві, затверджене Рішенням Київміськради від 18.03.2004 № 81/1291; Інструкція зі статистики кількості працівників, затверджена наказом Держкомстату України від 28.09.2005 № 286
2. Податок з реклами	Указ Президента України “Про місцеві податки і збори” від 25.05.99 № 565/99; Декрет КМУ “Про місцеві податки і збори” від 20.05.93 № 56-93; Закон України “Про порядок погашення зобов’язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами” від 21.12.2000 № 2181-III; Закон України “Про систему оподаткування” № 1251-XII від 25.06.91; Розцінки на рекламу, затверджені Наказом НБУ “Про розцінки на рекламу в журналі “Вісник НБУ” від 23.09.99 № 71; Положення про податок з реклами, затверджене Рішенням Київміськради від 24.04.2003 № 360

Проаналізуємо податкові надходження в бюджет України за 2002-2004 р. (рис. 1). Можна сказати, що податкові надходження склали у 2002 р. 73,27 %, у 2003 р. – 72,15 %, у 2004 р. – 69,72 %, тобто в середньому – 71,7 % дохідної частини бюджету за даний період. З цього можна зробити висновок, що податкові надходження є основним джерелом наповнення бюджету України.

У свою чергу, місцеві податки відповідно склали 1,19 % у 2002 р., 1,09 % – у 2003 р. і 0,88 % – у 2004 р., тобто в середньому – 1,05 % всіх податкових надходжень в бюджет за даний період. Якщо розглядати частку місцевих податків у дохідній частині місцевих бюджетів, то вона склала у 2002 р. 3,30 %, у 2003 р. – 3,19 %, у 2004 р. – 3,03 %, тобто в середньому – 3,17 % [15, с. 54, 56].

Можна зробити висновок, що місцеві податки становлять дуже малу частку всіх податкових надходжень в бюджет і що вони не є головним джерелом поповнення місцевих бюджетів. Для порівняння, у США за рахунок місцевих податків забезпечуються 65 % доходів місцевих бюджетів, у Великобританії – 36 %, Франції – 45 %, в Японії – 33 % [6, с. 53].

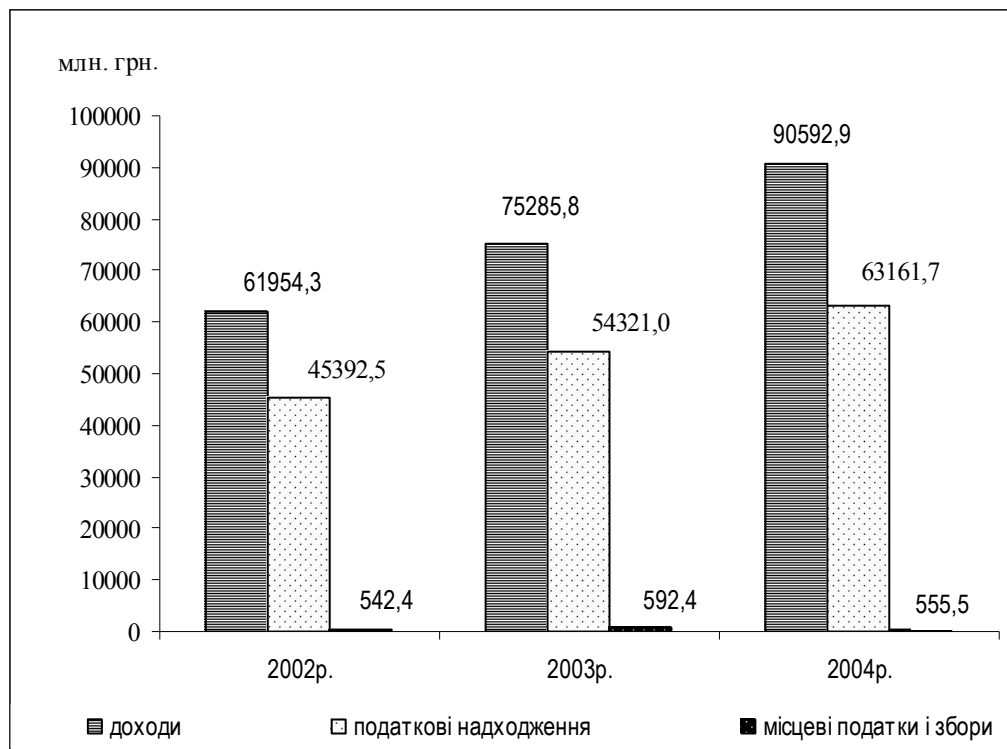

Рис. 1. Податкові надходження в бюджет України за 2002-2004 рр. [15]

Національний банк України, відповідно до ст. 5, 23 та 72 Закону України “Про Національний банк України” і ст. 14 та 15 Закону України “Про систему оподаткування”, веде облік, здійснює нарахування і сплачує внески на деякі види загальнообов’язкового державного соціального страхування: страхові внески у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності, страхові внески на випадок безробіття, страхові внески від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, страхові внески на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування.

Для порівняння, в Росії платежі, що сплачуються до Пенсійного фонду, Фонду соціального страхування, Фонду обов’язкового медичного страхування, об’єднані одним загальним поняттям – “єдиний соціальний податок” [2, с. 53].

Розглянемо статус і повноваження Центрального банку Російської Федерації (РФ). Статус, мета діяльності, функції і повноваження Банку Росії визначаються ст. 75 Конституції РФ, Федеральним законом “Про Центральный банк Российской Федерации (Банк России)” та іншими федеральними законами.

Згідно із ст. 75 Конституції РФ, ст. 1, 2 Федерального закону “Про Центральный банк Российской Федерации (Банк России)”, ключовим елементом правового статусу Центрального банку РФ є принцип незалежності. Банк Росії не є органом державної влади, разом з тим, його повноваження за своєю правовою природою належать до функцій державної влади, оскільки їх реалізація допускає застосування заходів державного примусу. Банк Росії є юридичною особою. Статутний капітал і інше майно Банку Росії є

федеральною власністю, при цьому Банк Росії має майнову та фінансову самостійність. Фінансова незалежність Банку Росії проявляється в тому, що він здійснює свої витрати за рахунок власних доходів.

Відповідно до ст. 3 Федерального закону “Про Центральний банк Російської Федерації (Банк Росії)” отримання прибутку не є метою діяльності Банку Росії. Прибуток Банку Росії є різницею між сумою доходів від передбачених Федеральним законом банківських операцій і операцій та доходів від участі у капіталах кредитних організацій і видатками, пов’язаними із здійсненням Банком Росії своїх функцій (ст. 11). Після затвердження річної фінансової звітності Банк Росії перераховує до федерального бюджету 50 % фактично отриманого за підсумками року прибутку, що залишається після сплати податків і зборів відповідно до Податкового кодексу РФ. Залишки прибутку перераховуються до резервів і фондів різного призначення.

Згідно із ст. 26 Федерального закону “Про Центральний банк Російської Федерації (Банк Росії)” податки і збори сплачуються Банком Росії і його організаціями згідно із Податковим кодексом РФ.

З вищенаведеного матеріалу можна узагальнити, що Національний банк України та Банк Росії мають схожий правовий статус і згідно із податковим законодавством кожної країни сплачують податки і збори на загальних підставах. Відмінністю є перерозподіл прибутку після здійснення всіх витрат і сплати податків і зборів: Національний банк за підсумками року у разі перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами, затвердженими на поточний бюджетний рік, вносить до Державного бюджету України наступного за звітним року позитивну різницю на покриття дефіциту бюджету, а Банк Росії після затвердження річної фінансової звітності перераховує до федерального бюджету 50 % фактично отриманого за підсумками року прибутку, що залишається після сплати податків і зборів, а після перерахування до федерального бюджету залишки прибутку перераховуються до резервів і фондів різного призначення.

Податкова система РФ знаходиться на етапі реформування. Зміни в податковому законодавстві призвели до позитивних змін у структурі надходжень податкових платежів по основних галузях економіки. Також відбулися зміни в структурі сплачуваних податків, а саме: збільшилась частка податків, пов’язаних з використанням природних ресурсів; зменшилась частка інших податків (перш за все, цільових податків, які є джерелом формування дорожніх фондів); виросла частка податку на прибуток фізичних осіб в загальному обсязі податкових надходжень; зменшилась частка єдиного соціального податку (ЄСП) у зв’язку зі зниженням його ставок.

Важливим кроком щодо реформування податкової системи є законодавче оформлення структури податкової системи Росії. Загальна кількість податків і зборів на федеральному рівні зменшилась з 54 до 14, на сьогоднішній день встановлено 9 федеральних, 4 регіональні і 1 місцевий податок, крім цього, застосовуються 4 спеціальні податкові режими (в тому

числі 2 нових), а також 4 обов'язкові платежі, які не мають податкового статусу [17, с. 4].

Згідно із ст. 12 Податкового кодексу РФ, федеральні податки і збори – це податки і збори, які встановлені Кодексом і сплачуються обов'язково на всій території РФ. До федеральних податків і зборів належать: податок на прибуток організацій, ПДВ, акцизи, податок на прибуток фізичних осіб, єдиний соціальний податок, податок на видобуток корисних копалин, державне мито, збір за користування об'єктами тваринного світу та за користування об'єктами водних біологічних ресурсів, водний податок (глави 21-26 Податкового кодексу РФ).

Відповідно до ст. 12 Податкового кодексу РФ регіональні податки – це податки, які встановлені Податковим кодексом, законами суб'єктів РФ про податки і сплачуються обов'язково на територіях відповідних суб'єктів РФ. До регіональних податків належать: транспортний податок, податок на ігровий бізнес, податок на майно підприємств, податок з продажів (глави 27-30 Податкового кодексу РФ).

Згідно із ст. 12 Податкового кодексу РФ місцеві податки – це податки, які встановлені Податковим кодексом, нормативно-правовими актами представницьких органів муніципальних утворень про податки і сплачуються обов'язково на територіях відповідних муніципальних утворень. До місцевих податків належить земельний податок (глава 31 Податкового кодексу, Закон РФ “Про плату за землю”).

З вищевикладеного матеріалу можна зробити висновок, що структури податкової системи Росії і України відрізняються тим, що: в Україні на даний період встановлено 42 податки і збори, 28 з яких – загальнодержавні, а 14 – місцеві; в Росії – 14 податків і зборів, 9 з яких – федеральні, 4 регіональні і 1 – місцевий.

Відповідно до ст. 5602 Ч. II Федерального закону “О федеральном бюджете на 2006 г.” до податкових доходів федерального бюджету РФ у 2006 році належать: податки на прибуток, доходи; податки і внески на соціальні потреби; податки на товари (роботи, послуги), що реалізуються на території РФ; податки на товари, що ввозяться на територію РФ; податки, збори і регулярні платежі за використання природних ресурсів; державне мито, збори.

Результатом змін у федеральному податковому та бюджетному законодавстві стало зменшення в доходах консолідованих бюджетів суб'єктів РФ частки податкових доходів з 75,4 до 72,3 % за період 1998-2005 рр. А також зменшення частки регіональних і місцевих податків і зборів у дохідній частині територіальних і місцевих бюджетів (рис. 2, 3) [3, с. 11].

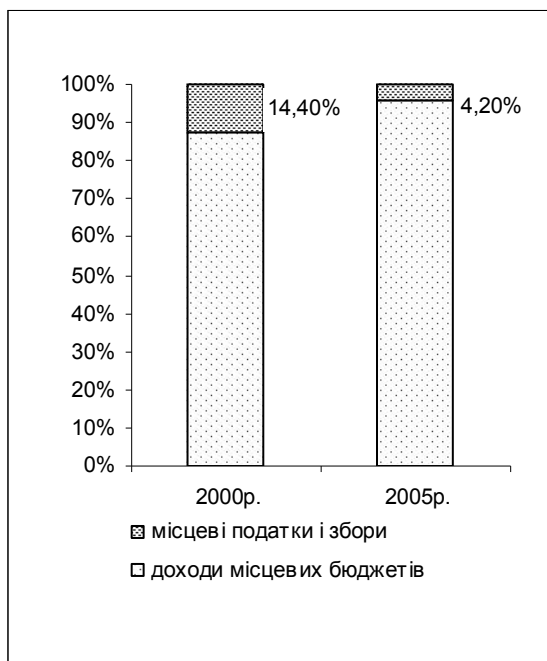

Рис. 2. Частка місцевих податків і зборів в доходах місцевих бюджетів

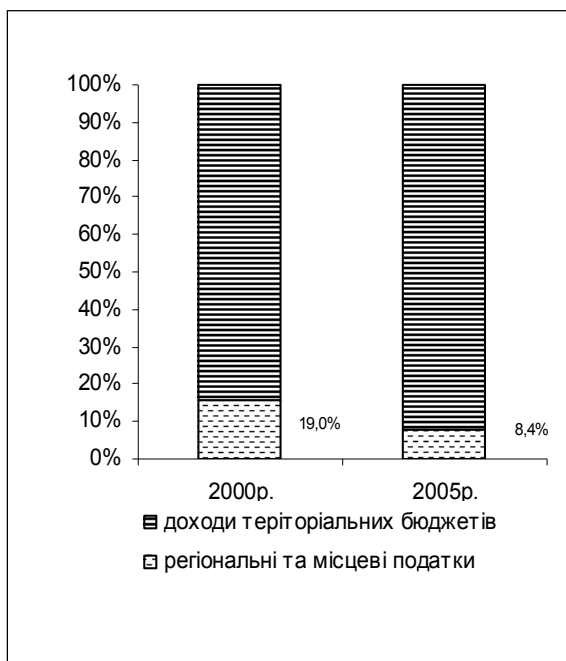

Рис. 3. Частка регіональних і місцевих податків в доходах територіальних бюджетів

За період січень-квітень 2006 р. доходи федерального бюджету виросли на 291,6 млрд. руб. в порівнянні з аналогічним періодом 2005 року. Питома вага основних внутрішніх податків за даний період зменшилась: частка ПДВ на товари, що реалізуються на території РФ, скоротилась з 27,2 до 18,5 %, частка податку на прибуток організацій – з 7,1 до 6,5 %, частка єдиного соціального податку – з 5,2 до 4,7 %.

У зв'язку зі змінами податкової структури відбувся перерозподіл часток між основними адміністраторами доходів: за період січень-квітень 2006 р. питома вага надходжень Федеральної податкової служби Росії в загальному обсязі доходів федерального бюджету скоротилась з 57,2 до 50,8 % в порівнянні з аналогічним періодом 2005 року [11, с. 14, 15].

Висновки. Таким чином, на основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що Національний банк сплачує податки на загальних підставах і не має жодних податкових пільг. Однак особливістю є те, що Національний банк не сплачує податок на прибуток, а також місцеві збори.

Стосовно місцевих податків і зборів взагалі податківцям слід звернути увагу на мізерну частку місцевих податків і зборів в дохідній частині бюджету і переглянути перелік цих податків, можливо навіть збільшити їх кількість, як це зробили в США, Великобританії, Франції, Японії. Але треба пам'ятати, що одним з факторів, які є детермінуючими у розмірі тіньової економіки, є рівень податків і державного регулювання: чим вище цей рівень, тим більше стимулів для розвитку тіньової економіки. Тому все треба робити виважено і поступово, щоб не отримати негативний результат.

Подальше вдосконалення системи оподаткування в Національному банку може базуватися на поліпшенні законодавчої бази та врахуванні окремих ще не врегульованих питань у Податковому кодексі.

Список літератури

1. Барулин С.В., Макрушин А.В., Тимошенко В.А. Налоговая политика России: Монография. – Саратов: Изд. “Сателлит”, 2004. – 10 с.
2. Гончарова М.В. Совершенствование государственного механизма налогового регулирования системы социальной поддержки населения // Финансы и кредит. – 2006. – № 19. – С. 51-56.
3. Игудин А.Г. Межбюджетные отношения и реформа местного самоуправления // Финансы. – 2006. – № 7. – С. 11-15.
4. Огонь Ц. Пріоритети фінансової стабільності держави // Вісник НБУ. – № 9. – С. 12-15.
5. Патрікац Л., Крохмалюк Д. Ялтинська міжбанківська конференція: запитань більше, ніж відповідей // Вісник НБУ. – 2004. – № 6. – С. 12-20.
6. Петриченко О. Система місцевих податків і зборів в Україні // Вісник податкової служби України. – 2006. – № 17-18. – С. 44-53.
7. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.99 № 679-XIV.
8. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 28.12.94 № 334/94-ВР.
9. О федеральном бюджете на 2006 г. // Федеральный закон РФ № 189-ФЗ от 26.12.2005. – Ч. II. – Ст. 5602.
10. Про Центральный банк Российской Федерации (Банк России) // Федеральный закон от 10.07.2002 РФ № 86-ФЗ.
11. Россия: Экономическое и финансовое положение // Центральный банк Российской Федерации. – Июнь. – 2006.
12. Рудко І. Стабільність + Розвиток + Довіра = Банк // Вісник НБУ. – 2005. – № 11. – С. 7.
13. Скрипник А. Сучасні підходи до прийняття нової редакції Податкового кодексу // Вісник НБУ. – 2005. – № 12. – С. 22-28.
14. Соколовська А. Податкові пільги в Україні: міфи та реальність // Вісник НБУ. – 2005. – № 9. – С. 7-11.
15. Статистичний щорічник України за 2004 рік // Державний комітет статистики України. – 2005. – 591 с.
16. Сулік Н. Офшорний фінансовий сектор: тенденції розвитку та вплив міжнародного співтовариства // Вісник НБУ. – 2005. – № 5. – С. 56-61.
17. Шаталов С. Д. Приоритеты налоговой политики // Финансы. – 2006. – № 7. – С. 3-10.
Отримано 16.08.2006

Кондратюк, І.В. Особливості сплати Національним банком України податків і зборів [Текст] / І.В.

Кондратюк // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: УАБС НБУ, 2006. - Т. 17. - С. 300-311.